

PROF. LORENTZ' NAGEDACHTENIS GEËERD.

Prinses Juliana onthult in het park Sonsbeek te Arnhem namens de koningin het Lorentz-monument.

DE NATIE IN HAAR EENHEID.

Gistermiddag is het monument van professor Lorentz in het Park Sonsbeek te Arnhem namens de koningin door prinses Juliana plechtig onthuld.

Vóór het monument, dat op een heuvelglooiing in het Park bij het Hotel Sonsbeek is opgericht, was een podium getimmerd waar de officieele gasten hun plaats vonden.

De aanwezigen.

Tot de aanwezigen behoorden de leden van het Uitvoerend Comité, waarvan Minister van Staat dr. J. Th. de Visser, voorzitter en mr. J. A. G. baron de Vos van Steenwijk te Arnhem, secretaris is. Opgemerkt werden voorts de rectores magnifici der Nederlandsche Universiteiten, alsmede de presidenten en secretarissen van de colleges van curatoren dier instellingen, de voorzitter der Tweede Kamer mr. Van Schaik, de commissaris der koningin in Gelderland, mr. S. Baron van Heemstra en mevrouw van Heemstra, generaal De Ridder en kolonel Stöver; leden van Ged. Staten en van den Arnhemschen Gemeenteraad en familieleden, kinderen en kleinkinderen van wijlen prof. Lorentz; diens weduwe was door ongesteldheid verhinderd. De voorzitter van de Eerste Kamer had telegrafisch bericht onverwacht verhinderd te zijn.

Op het grasveld ter weerszijden van het monument waren voor het verstaanbaar maken van de redevoeringen groote luidsprekers-installaties opgesteld. Aan de zijde van het Hotel had het orkest van de A.O.V. onder leiding van zijn dirigent Martijn Spanjaard plaats genomen; aan den kant van den fonteinvijver stond een schare van 800 schoolkinderen, die onder leiding van den heer P. Frequin, vaderlandsche liederen zouden zingen.

Buiten de afzetting, op de paden van het park en in de groote weide van Sonsbeek stonden duizenden toeschouwers.

Precies te drie uur reed de koninklijke auto den ingang van het park aan den Sonsbeekweg binnen. vlak bij het monument verliet prinses Juliana met haar gevolg de auto. Een dochter van den burgemeester van Arnhem, bood een ruiker theerozen aan; dr. De Visser en burgemeester De Monchy, begroetten de prinses en geleidden haar, terwijl het kinderkoor het Wilhelmus zong, naar den voor haar bestemden zetel op het podium.

Vervolgens zette de A.O.V. de Piet Hein rhapsodie van dr. Peter van Anrooy in.

Rede dr. J. Th. de Visser.

Hierna nam dr. De Visser het woord. In de eerste plaats dankte spr. de prinses voor de bereidvaardigheid, het Lorentz-monument namens de koningin te willen onthullen en heette de familieleden van Lorentz en de vertegenwoordigers van de lands-, provinciale en stedelijke regeering welkom, evenals de personen uit de wetenschappelijke wereld, die toonen, den grootmeester, vooral op het gebied der natuurwetenschappen, niet te willen vergeten.

Zelden zal er een huldebetoen in ons land hebben plaats gehad, ging spr. voort, dat van den aanvang af zoo spontaan weerklank vond als hier het geval was. Het initiatief door Arnhem's burgemeester genomen, om in de

plaats van Lorentz' geboorte een gedenkteken te zijner nagedachtenis te doen verrijzen, leidde zeer snel tot de vorming van ons comité. In korten tijd was het benooidigd bedrag van f 50.000 bijeen. Van Arnhem's gemeentebestuur ondervonden wij algeheele medewerking, ook wat de keuze betreft van het terrein, waarop het monument werd geplaatst. Aan den bekenden beeldhouwer Wenckebach kon spoedig met behulp van den architect Limburg het werk worden opgedragen.

En zóó kon dan nu reeds alles voor de plechtigheid gereed komen, dank zij vooral den ingespannen arbeid van onzen secretaris-penningmeester, baron De Vos van Steenwijk.

Groote piëteit vervult ons allen op dit oogenblik, nu het beeld van den grooten Nederlander voor onzen geest verrijst. Groot door de geheimzinnigheid van zijn genie, door de diepte van zijn denken, door de klaarheid van zijn voorstelling, door den samenhang zijner theorieën, door het vooruitbrengen der wetenschap, door zijn machtigen invloed op natuurwetenschappelijk gebied.

Iets anders is het de wetenschap bij te houden dan haar vooruit te brengen, iets anders op dit gebied meer helderheid te brengen, dan licht te ontsteken in de duisternis. Dit laatste is slechts aan hem gegeven, in wien de vonk gloort van het genie. En zulk een begenadigde was Lorentz.

Corypheeën der wetenschap als Lorentz verhoogden niet alleen den roem van het eigen land, maar banen ook hier en in den vreemde op verschillend gebied wegen voor onze jongelingschap, die hun leerlingen waren. Zoo is hun arbeid niet alleen van internationale, maar ook van nationale beteekenis. En als dit van eenig Nederlander geldt, dan zeker van den man, wiens nagedachtenis wij heden eeren en die als het middelpunt, ja het glanspunt van zoovele internationale grenzen, bij talloze vreemdelingen den indruk heeft achtergelaten, dat Nederland, zoo groot in het verleden, ook nog in het heden den aureool zijner grootheid niet verloor.

Maar bij Lorentz staan wij niet alleen voor een held op het gebied der wetenschap, doch tevens voor een zoo hoog staand karakter, dat onze eerbied bijna tot vereering klimt. Lorentz paarde aan wakkerheid rechtschapenheid, aan vooruitstrevendheid bezadigheid, aan fierheid eenvoud. In zijn nabijheid gevoelde men zich klein, niet alleen door de macht van zijn kennis en de helderheid van zijn inzicht, maar bovenal door den adel zijner persoonlijkheid.

Het is voor ons, die nationaal voelen, een schoon oogenblik van ons leven, dat wij deze nationale plechtigheid ter eere van een zóó verheven nationale figuur mogen bijwonen. Met opzet sprak ik van een nationale plechtigheid, omdat alle standen en rangen, alle partijen en volksgroepen ons Nationaal Lorentz-Comité hebben gesteund. Ons nuchter volk heeft nooit zijn beroemde mannen veel door standbeelden geëerd. En als het dit doet, dan waren er niet zelden vóór- en tegenstanders. Maar bij de vestiging van dit monument zijn in dit opzicht geen wanklanken gehoord. Hier staat als het ware de natie in hare eenheid. Doch dit is niet genoeg. Want wij eeren dezen groote het meest, wanneer wij van hier gaan met nieuwe lust en kracht bezield, om mede te helpen bouwen aan den tempel onzer samenleving, waarvan sommigen de fundeering leggen en anderen deze architectonisch bewerken, maar waarin ook de kleinste en eenvoudigste steen medehelpt, om de gedachte van het geheel tot uitdrukking te brengen. Zoo is ons aller roeping bepaald!

De plechtigheid van de onthulling.

Na het uitspreken van zijn rede geleidde dr. De Visser prinses Juliana naar het omhulde beeld van Lorentz. Door aan een koord te trekken deed de prinses het witte huiskel vallen en het bronzen beeld van den grooten Nederlander teekende zich tegen den witten zandsteen achterwand af.

De A.O.V. speelde het Wilhelmus dat in groote stilte staande werd aangehoord.

Een oogenblik later legde prinses Juliana een grooten krans van de koningin aan den voet van Lorentz' beeld. Vervolgens werd door dr. De Visser namens het Lorentzcomité een krans gelegd en daarna een namens den Senaat van de Leidsche universiteit en een namens Lorentz' lyceum te Eindhoven.

Dan weerklinken „Mijn Nederland" van Richard Hol, „Een liedje van de zee", Het Jagerslied en het Vlaggelied.

Rede van prof. Fokker.

Prof. dr. A. D. F o k k e r, daarop het woord nemende, verklaarde in de eerste plaats uiting te willen geven aan den eerbied en de toegenegenheid, welke alle natuurkundigen prof. Lorentz hebben toegedragen. Onkreukbaar, rechtschapen, genoot hij onbetwist naast het wetenschappelijk, een persoonlijk en zedelijk gezag, wat tot uiting kwam o.a. bij de viering van zijn gouden doctoraat.

Lorentz' werk vult een overgangperiode, hij voltooide de natuurkunde der 19e eeuw en bereidde die van onze eeuw voor. De menscheid behoeft voor haar ontwikkeling den eenling en bij wijlen Lorentz culmineert zij in de gestalte harer eenlingen, zonder dat nochtans de eenling beteekenis heeft buiten de menscheid en haar eeuwige aspiraties naar de waarheid. Aldus, zegt spr., willen wij Lorentz' werk zien als een moment in de verwezenlijking van een menscheijk verlangen, de werkelijkheid te leeren kennen en hare manifeste wonderen te verstaan.

Spr. deed uitkomen, dat het niet deze of die vondst op zichzelf is, maar het geheel van zijn werk, dat Lorentz groot heeft gemaakt.

Wars van gepraal met woorden of geniaal-doenerij, vinden wij hem altijd vervuld van een zin voor de werkelijkheid der natuur, zooals men die bij Huygens aantreft en van een voorliefde om zich van de bescheiden en eenvoudige middelen te bedienen, zooals hij dat in Fresnel waardeerde! De zakelijkheid en eenvoud maakten hem den ongeëvenaarden leider der Solvay-congressen.

Nu wij, vervolgde spr., door de plaatsing van dit gedenkteken nageslachten uitmoedigen terug te denken aan de figuur, die wij gekend, bewonderd en bemind hebben, past het, onzerzijds indachtig te zijn aan de groote geesten, die hem zijn voorgegaan, aan Huygens, Fresnel en Maxwell en te wijzen naar de nog levende mannen, wier werk evenwijdig liep met het zijne, als dat van Planck, of het zijne voortzette, als dat van Einstein en van Bohr. De natuurkunde, die Lorentz als leider

heeft gediend, is grooter dan zijn levenstijd, is grooter dan zijn land. Daarom ziet gij de beeltenissen der genoemde natuurkundigen op den achtergrond om hem heen. Tot het eerste drietal ging Lorentz' bewondering en liefde uit. Het tweede drietal ziet naar hem op, als naar een leermeester, op wiens werk het hunne voortbouwt. Wij allen scharen ons in

PRINSES JULIANA.

bewogenheid achter hun bewondering en hun eerbied.

Het kinderkoor zong daarop een tiental liederen o.a. „Naar Zee" en „Naar buiten".

Rede burgemeester De Monchy.

Vervolgens sprak de burgemeester van Arnhem mr. S. J. R. de Monchy. Hij schetste de figuur van Lorentz in den tijd dat hij te Arnhem leerde en woonde en er vijf jaren leeraar aan de Burgeravondschool was.

Dank bracht spr. aan de koningin, die haar dochter de opdracht voor de onthulling van het monument heeft willen verstrekken en aan prinses Juliana, die zich daartoe wel naar Arnhem wilde begeven.

Ten slotte nam spr. voor de gemeente Arnhem het monument in beheer en onderhoud over. Spr. gaf daarbij aan de prinses, aan het Nationaal Lorentzcomité en aan de kinderen van prof. Lorentz, de plechtige verzekering, dat de stad Arnhem deze herinnering in steen en brons aan den grootsten van haar zonen altijd met trouwe zorg zal bewaren.

Het kinderzangkoor besloot de plechtigheid met het „Wien Neerlandsch bloed".

In Hotel Sonsbeek werd daarna door de gemeente Arnhem een thee aangeboden.